

HISTORY OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH ON MAIN OIL PIPELINES DURING THE INDEPENDENCE PERIOD

Mariya PADYUKA , Oleh OSAULCHUK

*Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the Institute of Archaeology, National Academy of Sciences of Ukraine,
Vynnychenko Str., 24, 79008, Lviv, Ukraine,
e-mail: padyuka@nltu.edu.ua, osaul.ras@gmail.com*

Based on archival materials and scientific publications, the history of archaeological monument research within the framework of the construction of main oil pipelines in Ukraine is considered.

It has been established that archaeological investigations and excavations on these linear objects began only after Ukraine regained its independence. During the Soviet period, archaeologists were excluded from participating in such construction, which, hypothetically, led to the destruction of hundreds of unknown diverse archaeological monuments. Unique facts of destruction were recorded in 1995–1999 during inspections of the sites of existing Druzhba Oil Pipeline.

From 1996 to 2009, surveys and rescue excavations covered almost 1,200 km of new oil pipeline routes, resulting in the discovery and partial investigation of 187 archaeological sites from the Mesolithic to the Modern period.

The attention is drawn to the fact that oil pipelines construction has a significant negative impact on archaeological heritage and will continue to be a serious problem for the monument protection field.

It is emphasized that, for the effective protection of the archaeological heritage, it is important to provide proper scientific support for oil pipeline construction projects from the very beginning of their planning.

The leading role and experience of the Rescue Archaeological Service in conducting preventive archaeological research during the design and construction of new and reconstruction of existing oil pipelines are described.

Key words: history of archeology, archaeological research, archaeological supervision, cultural heritage protection, archaeological monuments/sites, settlement, main oil pipeline, Rescue Archaeological Service.

Introduction

Main oil pipelines are linear objects of engineering and transport infrastructure. The unique combination of a transport vehicle and a route is designed to move oil and oil products over long distances. In 2014, Ukraine ranked 5th in the world with more than 4,700 km of the oil pipelines.

The first oil pipeline in Ukraine, Dolyna – Drohobych, with a length of 58.4 km, was built in 1962. In 1960–1964 and 1969–1974, two strands (684 and 687 km long, respectively) of one of the world's largest transit oil pipelines «Druzhba», were laid through the Zhytomyr, Rivne, Lviv, and Zakarpattia regions. Its total length is about 5,200 km (fig. 1).

In the 1970s and the first half of the 1980s, the main network of domestic oil pipelines was formed around the provision of Ukrainian refineries needs such as Odesa, Lysychansk, Kherson, Kremenchug, with oil from deposits in the east of Ukraine, and increasing by Russia's export capacity through oil processing complexes in Odesa and Novorosiysk. To diversify oil supplies to Ukrainian refineries and expand Ukraine's transit capabilities, between 1993 and 2005, the Marine Oil Terminal «Southern», Odesa – Brody Oil Pipeline (674 km long), and especially Zhulyn – Nadvirna Oil Pipeline (110 km long) were built.

Due to their length, construction peculiarities, and operation, oil pipelines have a significant negative impact on the environment, particularly on cultural heritage. Every year, hundreds of archaeological sites are lost during the construction of oil pipelines.

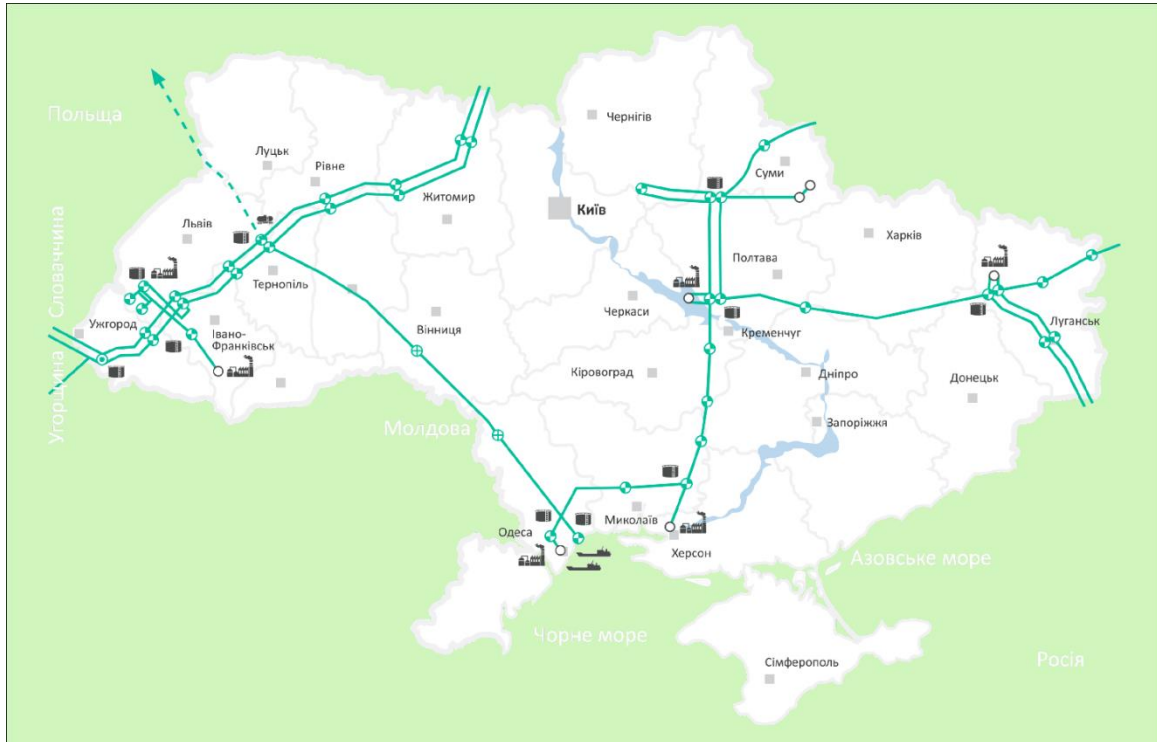

Fig. 1. Main oil pipelines network of Ukraine (<https://ukrtransnafta.com>)

Рис. 1. Мережа магістральних нафтопроводів України (<https://ukrtransnafta.com>)

The research object is the history of archaeological investigations and excavations within the limits of existing and planned main oil pipelines.

Unfortunately, the historiography of archaeological research on main oil pipelines is insignificant and poor, especially during the Soviet period. Since the vast majority of these oil pipelines were export-oriented, their construction was usually overseen by All-Union trusts from Moscow. Archaeologists were reluctantly allowed on the construction sites of such industrial facilities. At the same time, the «meliorative fever» of the 1960s and 1970s took up the entire personnel resource of the Institute of Archeology, Academy of Sciences of the Ukrainian SSR, and other specialized institutions. Moreover, the construction areas of oil pipeline right-of-way were too small compared to the thousands of hectares of meliorative systems.

Archaeological Research on Main Oil Pipelines in the 1990s

The first large-scale archaeological research on oil pipelines began after the restoration of Ukraine's independence. They were mostly related to the projects of the State Enterprise of Main Oil Pipelines «Druzhba»¹. Only in 1978 archaeologists post factum stated that the Druzhba Oil Pipeline was built without their participation. This was due to ineffective system of cultural heritage protection bodies and a lack of personnel archaeological potential [Телегін, 1978, с. 102–103].

¹ The State Enterprise was founded in October 1991 on the basis of a share of the All-Union production association «Druzhba». In 1998, the State Enterprise was reorganized into the State Joint Stock Company (SJSC). In 2002, SJSC «Druzhba» and SJSC «Prydniprovsk Main Oil Pipelines» became part of the newly created OJSC «Ukrtransnafta».

Therefore, during 1995–1999 (five field seasons) Ivan Franko State University of Lviv conducted historical and archaeological research work on the existing routes of the Druzhba Oil Pipeline, the Dolyna – Drohobych Oil Pipeline, and adjacent lands in Zhytomyr, Zakarpattya, Ivano-Frankivsk, Lviv, and Rivne regions [Пелещишин, 1995; 1996; 1997; 1998; Пелещишин, Рожик, 1999; Берест, Рудий, Довгань, 1996, с. 3–8; Довгань, 1996, с. 16–18; Касюхнич, Рожик, 1997, с. 29–32; Рудий, 2001, с. 209–210; Рудий, Касюхнич, Вітвіцька, 2003, с. 17].

The quality of research (investigations/surveys and excavation) during student archaeological practices left much to be desired. There are clear instances of archaeological sites being discovered far beyond the oil pipeline's technical corridors, and at the same time, famous monuments were destroyed by the builders. For example, a fortified settlement-fort of the 10th-13th centuries on the outskirts of Horodyshche village in Zvyagel district suffered great destruction when both lines of the oil pipeline were laid through its central part; another example is near Bondarivka village in Korosten district, where the southern part of a 9th-11th century settlement was completely destroyed [Пелещишин, Рожик, 1999, с. 14, 29, 34, рис. 2, 16]. According to archaeologist Mykola Peleshchyn, the scientific supervisor of the research project, the construction of the Druzhba Oil Pipeline was very fast and ignored any cultural heritage protection requirements [Пелещишин, 1995, с. 3–4].

In 1996–1997, the Upper Dniester archaeological expedition of the Ethnology Institute, National Academy of Sciences of Ukraine (hereinafter referred to as NASU) conducted a survey, followed an archaeological excavations and supervision during the NPS² Zhulyn – NPS Drohobych Oil Pipeline construction. Four archaeological sites were discovered on the 44 km long section [Корчинський, Осаульчук, 1996, с. 1–17, рис. 1]. Rescue archaeological research was conducted on a 128 m² area at the Mesolithic settlement Ulychne-2 [Осаульчук, 1997, рис. 1].

The largest implemented project of new pipeline construction after the restoration of Ukraine's independence was the 674 km long Connector Oil Pipeline NPK³ «Southern» – Western Ukraine, or the Odesa – Brody Oil Pipeline. It was built in 1996–2001 through the Lviv, Ternopil, Khmelnytskyi, Vinnytsia, and Odesa regions [Історія розвитку..., 2012; Нафтотранспортна система..., 2007].

In 1996–1997, a joint expedition of the Institute of Archeology of the NASU and the Scientific and Research Centre «Rescue Archaeological Service» of the Institute of Archaeology of the NASU (hereinafter referred to as Rescue Archaeological Service), with the involvement of scientists from the Vinnytsia Regional Museum of Local History, surveyed the oil pipeline route through five regions. 106 diverse archaeological sites were discovered, dating from the Paleolithic to the Modern period (17th–18th centuries). Among them, settlement remains made up 77 % of all monuments. In Lviv region, three archaeological sites were discovered; four in Ternopil, 37 in Khmelnytskyi, 26 in Vinnytsia, and 36 in Odesa region. Based on the archaeological investigations, it was recommended to lay the oil pipeline route bypassing the monuments or, at the construction customer's expense, to conduct excavations within up to 5 m wide trench installation limits [Левада, 1996; Звіт про..., 1997; Дзиговський, Івановський, Смолянинов, 1997].

During 1996–1996, 2000–2001 rescue archaeological excavations were conducted on a total area of 7,194 m² for 17 settlements within the pipeline right-of-way. The Rescue Archaeological Service investigated two multi-layered settlements, Lukashi and Salashka, in Lviv region [Филипчук, Войнаровський, 1996; Конопля, 1996; Конопля, Войнаровський, Филипчук, 2004], in Ternopil region – the Chernyakhiv settlement Ocheretne-II [Строць, 1996], in Khmelnytskyi region – the Bronze Age settlement Zbruchivka I and the Chernyakhiv settlement Hlyadky I [Филипчук, Шишак, 1997; Конопля, 1997; Конопля, Войнаровський, Онищук, 2004]. The expedition of the Institute of Archeology of the NASU excavated the Scythian settlement Stufchyntsi, the Trypillya settlement Snitivka-I, and the Chernyakhiv settlement Stufchyntsi-V in Khmelnytsky region [Гершкович, Рижов, 1997; 1998, с. 13–14; Колесников, Круц, 1997; Козак, 1997]. Four settlements in Vinnytsia

² NPS – abbreviation for Oil Pumping Station.

³ NPK – abbreviation for Oil Refining Complex.

region, namely Fedorivka, Sloboda Noskivetska, Strilnyky, Zhabokrych 1, were investigated by the Scientific and Research Institute of Monument Protection Research, Ministry of Culture and Arts of Ukraine [Левада, 2000; 2001]. A joint expedition of the Cultural Heritage Protection Office, the Odesa Regional State Administration, and the Institute of Archeology of the NASU investigated five settlements in Kotovsky district of Odesa region, such as Mala Kindrativka II, Fedorivka III, Чапаївка II, Oleksandrivka I, and Hiderim I [Дзиговський, Самойлова, Смольянинова, 2000].

Several important points in this construction site research should be noted. Firstly, excavations covered only 16% of the total number of discovered monuments, and there is no information about any monument protection measures for the other objects in the reports. Secondly, it is unknown whether rescue archaeological research was conducted in other districts of Odesa region. Thirdly, an atypical method of monuments research was applied within the pipeline recultivation strip by successive laying 2×2 m «pits-excavations» every ten meters [Дзиговський, Самойлова, Смольянинова, 2000, с. 2, 3, рис. 2.2, 8].

In 2001, the Chernihiv Regional Inspectorate for the Historical and Cultural Monument Protection surveyed construction routes of the Talalaivka – GPZ⁴ Hnidyntsi Oil Pipeline in the south of Chernihiv region and found 12 archeological monuments within the construction work zone that needed rescue archaeological research. While surveying, archaeologists observed that three barrows and the central part of the Chernyakhiv settlement Makushyha 1 had already been cut by the oil pipeline route [Жаров, Жарова, 2002, с. 116–117].

Rescue Archaeological Service Experience on the Oil Pipeline Routes Surveys and Excavation in the 2000s

Since 2002 all archaeological research for the State Enterprise of Main Oil Pipelines «Druzhba» was conducted by the Rescue Archaeological Service. In particular, in 2002, land plots were surveyed for the construction of auxiliary facilities of the connecting the NPK «Southern» – Western Ukraine Oil Pipeline in Lviv region [Осаульчук, 2002].

In 2003, Rescue Archaeological Service expeditions conducted archaeological investigations/surveys in Dnipropetrovsk, Ivano-Frankivsk, Kirovohrad, Lviv, Odesa, and Kherson regions. For instance, the 111 km long route of planned the Zhulyn – Nadvirna⁵ Oil Pipeline was surveyed. Six diverse archaeological sites were discovered in the pipeline right-of-way [Івановський, Осаульчук, Томенчук, Филипчук, 2003; Осаульчук, Милян, 2003]. For another project, the construction of the Brody – Plotsk Oil Pipeline (Ukrainian part), a preliminary conclusion about the availability of archaeological monuments was prepared, and then an archaeological survey was conducted within the right-of-way strip, up to 33 m wide and 104 km long [Івановський, Милян, Осаульчук, 2003]. As a result, 34 archaeological sites were located [Осаульчук, Войцещук, Милян, 2003; Осаульчук, Івановський, Филипчук, Войцещук, 2003; Осаульчук, Войцещук, Івановський, Милян, 2004, с. 282–309]. However, as the project wasn't implemented on time, it required updating and correction, and in 2012, the Rescue Archaeological Service prepared new initial data on the availability of archaeological monuments within the approved version of the 127 km long oil pipeline route [Вихідні дані про..., 2012, с. 7–8]. Due to russian political manipulation, this construction project was «frozen».

In the same year, 2003, the Rescue Archaeological Service, on the order of OJSC «Institute of Oil Transport», surveyed the construction site from km 154 of the Snigurivka – Odesa Oil Pipeline to the Marine Oil Terminal «Southern», with a total length of 52 km. Six diverse archaeological sites were found in the 23 m wide right-of-way strip [Козак, Осаульчук, Івановський, Милян, 2003]. Additionally, on other order from OJSC «Institute of Oil Transport», archaeological investigations

⁴ GPZ – abbreviation for Gas Processing Plant.

⁵ In September 2005, the first stage of the Zhulyn–Nadvirna Oil Pipeline on the Dolyna–Nadvirna section, was put into operation.

were conducted for the development of looping⁶ construction project in the direction of the Kremenchuk–Snigurivka and the Snigurivka– Augustivka Oil Pipelines. In Dnipropetrovsk, Kirovohrad, and Odesa regions, sections of the oil pipelines routes were surveyed, with a total length of 144.5 km, and 12 archaeological sites were located [Козак, Осаульчук, Івановський, Мілян, 2003, с. 5, рис. 1–3]. The investigation results of the oil pipeline route in Mykolaiv region, conducted by the Institute of Archaeology of the NASU, are unknown.

In 2004, the Rescue Archaeological Service continued works on the order of the State Enterprise of Main Oil Pipelines «Druzhba». A preliminary conclusion on the availability of archaeological monuments was prepared for the capital repair projects involving pipe replacement and removal from emergency zones of the Brody – State border Oil Pipeline. Ninety-one archaeological sites have been localized within the working strip, up to 4 km wide [Попереднє заключення про..., 2004, с. 6–7]. These materials became the basis for subsequent reconnaissance work on the oil pipeline.

During 2007–2008, a surface archaeological survey was conducted on sections of the Brody – State border Oil Pipeline (km 0 – km 17, km 108, km 157 – km 165, km 205 – km 220), and based on their results, reports with recommendations and monument protection proposals were prepared [Технічний звіт про..., 2007а; 2007б; 2007с; Археологічні вишукування, 2008]. Let's focus on two plots where the most interesting results were obtained.

The first plot involved the removal of the oil pipelines of the first and second stage (Du500 and Du700) on the section km 157 – km 165, bypassing the village Rozhirche (km 0.00 – km 11.7). Thanks to archaeological investigations at the design stage, it was possible to adjust the project decisions and change the oil pipeline route direction to bypass the archeological monument of local importance – the hillfort of the late Hallstatt period (8th–7th centuries B.C.) [Технічний звіт про..., 2007а, рис. 3].

The second plot is related to the capital repair of first stage with the replacement of the DN500 pipe on the section km 0.0 – km 17.6. As a result of survey, 12 objects of archeology, including ancient settlements and archaeological materials location, were localized within a strip 33 m wide [Археологічні вишукування, 2008, с. 8, рис. 1; Лазурко, Сало, Назар, Чорний, 2010]. In 2009, rescue archaeological excavations were conducted on eight of them within the framework of trench digging for pipes [Лазурко, Сало, Чорний, Назар, 2011; Лазурко, Сало, Назар, Чорний 2010, с. 259–275; Лазурко, Назар, Сало, Чорний, 2010, с. 259–261].

In the same technical corridor, next to the Druzhba Oil Pipeline, a main oil product pipeline for transporting diesel fuel was laid. According to the results of archaeological surveys conducted in 2006 within the route No.1 capital repair, plot 43, on the section km 69 – km 72, in Brody district, Lviv region five archaeological objects were identified. Three of them were excavated in 2008, and for other two, archaeological supervision was provided during the preparatory earthworks stage [Технічний звіт про..., 2006; Войцещук, Мілян, Осаульчук, 2006; Лазурко, Ткач, 2009; Лазурко, Назар, Сало, Чорний, 2010].

Conclusion

Based on the results of processing archival and bibliographic sources, we come conclude that in Ukraine, archaeological research within the framework of the oil pipelines construction began only after restoration of independence. During the Soviet period, scientists practically did not participate in oil pipelines construction, which led to the destruction of at least half a thousand unknown archaeological monuments.

Today, the largest volume of monument protection work for the design and construction of new oil pipelines, as well as reconstruction of existing ones, is carried out by the Rescue Archaeological Service.

From 1996 to 2009, investigations and rescue excavations covered almost 1,200 km of new oil pipeline routes, which is almost 25% of the total length of existing oil pipelines. A total of 187 archaeological sites were discovered and partially investigated. On average, there is 1 archaeological

---

⁶ Looping is a pipeline thread is laid in separate sections to increase the throughput of the main thread.

site per 6.2 km of the oil pipeline. In the mountain and steppe zones of Ukraine, ancient settlements, barrows, and other types of monuments occur much less frequently – 1 site per 8.7–18.5 km of the route.

Oil pipelines construction, due to its large scale and specificity, has a potentially significant negative impact on the environment and, in particular, on the archaeological heritage. The development and implementation of preservation measures to avoid or reduce such impact requires the involvement of scientists at all stages of the implementation of pipeline network development programs.

ЛІТЕРАТУРА

Археологічні вишукування. (2008). Нафтопровід «Броди – Держкордон». Капітальний ремонт I-ї черги з заміною труби DN 500 на ділянці км 0 – км 17,6 (Львівська область). Архів Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Берест, Р., Рудий, В., Довгань, П. (1996). Охоронні археологічні дослідження на території Львівської області. *Археологічні дослідження на Львівщині у 1995 році*, 3.

Вихідні дані про наявність об'єктів археологічної спадщини. (2012). Будівництво нафтопроводу «Броди – Плоцьк» (українська частина). Архів Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Войцещук, Н., Милян, Т., Осаульчук, О. (2006). *Звіт про підсумки археологічних розвідок (вишукувань) у зоні проведення капітального ремонту магістрального нафтопродуктопроводу на території Бродівського р-ну Львівської області у 2006 р.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Гершкович, Я., Рижов, С. (1997). *Звіт про розкопки поселення скіфського часу біля села Стуфчинці Хмельницького р-ну Хмельницької обл. у 1997 р.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Гершкович, Я., Рижов, С. (1998). Поселення ранньоскіфського часу Стуфчинці-9 на Поділлі. *Археологічні дослідження в Україні 1997–1998*, 13–14.

Дзиговський, О., Івановський, В., Смолянинов, С. (1997). *Звіт про роботу загону «Південний» експедиції «Дружба» в 1997 р.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Дзиговський, О., Самойлова, Т., Смолянинова, С. (2000). *Науковий звіт про охоронні дослідження археологічних пам'яток в зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу НПК «Південний» Західна Україна у Кодимському та Котовському р-нах Одеської області.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Довгань, П. (1996). Нові матеріали до археологічної карти Золочівського і Бродівського районів Львівської області. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 1, 16–18.

Жаров, Г., Жарова, Т. (2002). Археологическая разведка на Черниговщине. *Археологічні відкриття в Україні 2000-2001 рр.*, 116–118.

Звіт про проведені розвідкові археологічні дослідження в зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу НПК «Південний» – Західна Україна на території Одеської області для надання дозволу на право виконання будівельно-монтажних робіт. (1997). Архів Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Івановський, В., Милян, Т., Осаульчук, О. (2003). *Попереднє заключення про наявність пам'яток археології в зоні проектування траси нафтопроводу Броди–Гданськ (Українська частина).* Архів Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Івановський, В., Осаульчук, О., Томенчук, Б., Филипчук, М. (2003). *Звіт про підсумки пам'яткоохоронних археологічних досліджень (суцільних археологічних вишукувань) в зоні будівництва нафтопроводу Жулин – Надвірна у 2003 р.* Архів Науково-дослідного центру «Рятивна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Історія розвитку трубопровідного транспорту нафти і нафтопродуктів в Україні. (2012). URL: <http://oilcity.dp.ua/korisni-posilannya/istoriya-rozvitku-truboprovidnogo-transportu-nafti-i-naftoproduktiv-v-ukrayini>.

Касюхнич, В., Рожик, М. (1997). Рятівні розкопки в Закарпатті. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 2, 29–32.

Козак, Д. (1997). *Звіт про рятівні археологічні дослідження на поселенні римського часу Стуфчинці–V Хмельницької обл. у 1997 році.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Козак, Д., Осаульчук, О., Івановський, В., Милян, Т. (2003). *Звіт про підсумки пам'яткоохоронних археологічних досліджень (суцільних археологічних вишукувань) в зоні будівництва лупінгів в напрямку нафтопроводів «Кременчук–Снігурівка», «Снігурівка–Августівка» у 2003 р.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Козак, Д., Осаульчук, О., Івановський, В., Милян, Т. (2003). *Звіт про підсумки пам'яткоохоронних археологічних досліджень (суцільних археологічних вишукувань) в зоні будівництва нафтопроводу «Км 154 нафтопроводу «Снігурівка – Одеса» – МНТ «Південний».* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Колесников, О., Круц, В. (1997). *Звіт про рятівні археологічні дослідження на поселенні тринільської культури біля с. Снітівка Летичівського району Хмельницької області у 1997 р.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Конопля, В. (1996). *Звіт з роботи рятівної (новобудівної) археологічної експедиції по дослідженню багатощарового поселення Салашка у 1996 році.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Конопля, В. (1997). *Звіт про рятівні роботи на поселенні черняхівської культури Глядки-I в зоні будівництва нафтопроводу НПК «Південний» – Західна Україна (с. Глядки Волочиського р-ну Хмельницької області).* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Конопля, В., Войнаровський, В., Онищук, Я. (2004). *Черняхівське поселення Глядки у верхів'ї Південного Бугу.* 59 с.

Конопля, В., Войнаровський, В., Филипчук, М. (2004). *Лукаші. Багатощарова пам'ятка на Брідщині.* 112 с.

Корчинський, О., Осаульчук, О. (1996). *Звіт про підсумки археологічних досліджень у 1996 році.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Лазурко, О., Назар, І., Сало, Б., Чорний, А. (2010). Рятівні дослідження на Бродівщині у 2009 р. *Археологічні дослідження в Україні 2009 р.*, 259–261.

Лазурко, О., Ткач, Є. (2009). *Звіт про результати археологічного нагляду під час капітального ремонту магістрального нафтопродуктопроводу на території Бродівського району Львівської області у 2009 р.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Лазурко, О., Сало, Б., Назар, І., Чорний, А. (2010). Рятівні археологічні дослідження на території Бродівського району у 2009 році. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 13, 259–275.

Лазурко, О., Сало, Б., Чорний, А., Назар, І. (2011). *Звіт про результати пам'яткоохоронних робіт в зоні капітального ремонту I-ї черги нафтопроводу «Броди – Держкордон» на ділянці км 0 – км 17,6 на території Львівської області.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Левада, М. (1996). *Звіт про проведення суцільних пам'яткоохоронних досліджень (археологічних розвідок) траси з'єднувального нафтопроводу НПК «Південний» – Західна Україна.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Левада, М. (2000). *Звіт про науково-дослідну роботу «Проведення охоронних археологічних досліджень (розкопок) у зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу «НПК «Південний» – Західна*

Україна» у Вінницькій області. Частина 1. Проведення охоронних археологічних досліджень (розкопок) поселення Федорівка. Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Левада, М. (2001). Звіт про науково-дослідну роботу «Проведення охоронних археологічних досліджень (розкопок) у зоні будівництва з'єднувального нафтопроводу «НПК «Південний» – Західна Україна» у Вінницькій області. Частина 2. Проведення охоронних археологічних досліджень (розкопок) поселень Слобода Носківецька, Стрільники та Жабокрич. Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Нафтотранспортна система України. (2007). URL: <http://ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/18.html>.

Осаульчук, О. (2002). Звіт по результатах проведення археологічних обстежень (розвідок) земельних ділянок під будівництво допоміжних об'єктів з'єднувального нафтопроводу «НПК «Південний» – Західна Україна» на території Бродівського р-ну Львівської обл. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Осаульчук, О. (1997). Науковий звіт про підсумки рятівних археологічних досліджень по трасі нафтопроводу «НПС Жулин – НПЗ Дрогобич» на поселенні Уличне-2 Дрогобицького району Львівської області у 1997 році. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Осаульчук, О., Войцещук, Н., Івановський, В., Милян, Т. (2004). Результати археологічних вишукувань у зоні будівництва нафтопроводу Броди-Плоцьк (Українська частина) у 2003 р. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 7, 282–309.

Осаульчук, О., Войцещук, Н., Милян, Т. (2003). Звіт про підсумки пам'ятко-охоронних археологічних досліджень (суцільних археологічних вишукувань) у зоні будівництва нафтопроводу Броди – Плоцьк (українська частина) у 2003 р. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Осаульчук, О., Івановський, В., Филипчук, М., Войцещук, Н. (2003). Звіт про підсумки пам'яткоохоронних археологічних досліджень (суцільних археологічних вишукувань) в зоні будівництва нафтопроводу Броди – Плоцьк (українська частина) у 2003 р. Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Осаульчук, О., Милян, Т. (2003). Звіт про результати археологічного обстеження на території будівництва нафтопроводу «Жулин – Надвірна» на території Львівської та Івано-Франківської областей у 2003 р. Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Пелецишин, М. (1995). Звіт про науково-дослідну роботу «Історико-археологічне дослідження території трас магістральних нафтопроводів «Дружба» та прилеглих до них земель на території Львівської області». Науковий архів Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка.

Пелецишин, М. (1996). Звіт про науково-дослідну роботу «Історико-археологічне дослідження території трас магістральних нафтопроводів «Дружба» та прилеглих до них земель в Закарпатській області» / НДЛ-81 ЛДУ. Науковий архів Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка.

Пелецишин, М. (1997). Звіт про науково-дослідну роботу в 1997 р. «Історико-археологічне дослідження території трас магістральних нафтопроводів «Дружба» та прилеглих до них земель Долина – Дрогобич та Великі Гаївці – Державний кордон з Угорщиною та Словаччиною» / НДЛ-81 ЛДУ. Науковий архів Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка.

Пелецишин, М. (1998). Звіт про науково-дослідну роботу в 1998 р. «Історико-археологічне дослідження території трас магістральних нафтопроводів «Дружба» та прилеглих до них земель на території України. Рівненська область» / НДЛ-81 ЛДУ. Науковий архів Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка.

Пелецишин, М., Рожик, М. (1999). Звіт про науково-дослідну роботу в 1999 р. «Історико-археологічне дослідження території трас магістральних нафтопроводів «Дружба» та прилеглих до них земель на території України. Рівненська область» / НДЛ-81 ЛДУ. Науковий архів Археологічного музею Львівського національного університету ім. І. Франка.

Попереднє заключення про наявність пам'яток археології в зоні проектування об'єкта «Капітальний ремонт з заміною труби та виносом з аварійнонебезпечних зон нафтопроводу Броди – Держжордон» по 4-х варіантах. (2004). Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Рудий, В. (2001). Археологічні розвідки на Житомирщині. *Археологічні дослідження в Україні 1999–2000*, 209–210.

Рудий, В., Касюхнич, В., Вітвіцька, Г. (2003). Археологічні дослідження НДЛ-81 Львівського університету на Стрийщині в 2000–2001 роках. *Археологічні дослідження Львівського університету*, 6, 16–37.

Строцен, Б. (1996). *Звіт про розкопки черняхівського поселення Очеретне-II у 1996 р.* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Телегін, Д. (1978). Закон про охорону пам'яток історії і культури та проблема організації охоронних розкопок археологічних об'єктів на Україні. *Археологія*, 26, 100–104.

Технічний звіт про підсумки археологічних розвідок (вишукувань) у зоні проведення капітального ремонту магістрального нафтопродуктопроводу траси №1 ділянки 43 на км 69-72 на території Бродівського району Львівської області у 2006 р. (2006). Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Технічний звіт про підсумки археологічних розвідок (вишукувань). (2007a). Нафтопровід «Броди – Держжордон». Винос нафтопроводів I-ї і II-ї черг Ду500 і Ду700 на ділянці км 157 – км 165 в обхід с. Розгірче (км 0,00 – км 11,7). Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Технічний звіт про результати археологічних вишукувань (розвідок). (2007b). Нафтопровід «Броди – Держжордон». Капітальний ремонт нафтопроводу із заміною труби DN 529 на ділянці км 205 – км 220. Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Технічний звіт про результати археологічних вишукувань (розвідок). (2007c). Нафтопровід «Броди – Держжордон». Капітальний ремонт переходу через р. Дністер на км 108. Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

Филипчук, М., Войнаровський, В. (1996). *Звіт про археологічні дослідження Наквашанської госпдогвірної експедиції на території багатощарового поселення Лукаші Бродівського району Львівської області.* Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України. Київ.

Филипчук, М., Шишак, В. (1997). *Звіт про рятівні роботи на поселенні Збручівка I в зоні будівництва нафтопроводу НПК «Південний» – Західна Україна (Волочиський район Хмельницька область).* Архів Науково-дослідного центру «Рятівна археологічна служба» Інституту археології Національної академії наук України. Львів.

REFERENCES

Arkheolohichni vyshukuvannia. (2008). Naftoprovid «Brody – Derzhkordon». Kapitalnyi remont I-i cherhy z zaminoiu truby DN 500 na diliansi km 0 – km 17,6 (Lvivska oblast). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Berest, R., Rudyi, V., & Dovhan, P. (1996). Okhoronni arkheolohichni doslidzhennia na terytorii Lvivskoi oblasti. *Arkheolohichni doslidzhennia na Lvivshchyni u 1995 rotsi*, 3 (in Ukrainian).

Vykhidni dani pro naiavnist ob'ektiv arkheolohichnoi spadshchyny. (2012). Budivnytstvo naftoprovodu «Brody – Plotsk» (ukrainska chastyna). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Voitseshchuk, N., Mylian, T., & Osaulchuk, O. (2006). *Zvit pro pidsumky arkheolohichnykh rozvidok (vyshukuvan) u zoni provedennia kapitalnoho remontu mahistralnoho naftoproduktoprovodu na terytorii*

Brodivskoho r-nu Lvivskoi oblasti u 2006 r. Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Hershkovych, Ya., & Ryzhov, S. (1997). *Zvit pro rozkopky poselennia skifskoho chasu bilia sela Stufchyntsi Khmelnytskoho r-nu Khmelnytskoi obl. u 1997 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Hershkovych, Ya., & Ryzhov, S. (1998). *Poselennia rannoskifskoho chasu Stufchyntsi-9 na Podilli. Arkheolohichni doslidzhennia v Ukraini 1997-1998*, 13-14 (in Ukrainian).

Dzyhovskiy, O., Ivanovskiy, V., & Smolianynov, S. (1997). *Zvit pro robotu zahonu «Pivdennyi» ekspedytsii «Druzhba» v 1997 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Dzyhovskiy, O., Samoilova, T., & Smolianynova, S. (2000). *Naukovyi zvit pro okhoronni doslidzhennia arkheolohichnykh pam'iatok v zoni budivnytstva z'iednuvalnoho naftoprovodu NPK «Pivdennyi» Zakhidna Ukraina u Kodymskom ta Kotovskom r-nakh Odeskoi oblasti.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Dovhan, P. (1996). *Novi materialy do arkheolohichnoi karty Zolochivskoho i Brodivskoho raioniv Lvivskoi oblasti. Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 1, 16-18 (in Ukrainian).

Zharov, H., & Zharova, T. (2002). *Arkheologicheskaya razvedka na Chernigovshchine. Arkheolohichni vidkryttia v Ukraini 2000-2001 rr.*, 116-118 (in Russian).

Zvit pro provedeni rozvidkovi arkheolohichni doslidzhennia v zoni budivnytstva z'iednuvalnoho naftoprovodu NPK «Pivdennyi» – Zakhidna Ukraina na terytorii Odeskoi oblasti dlia nadannia dozvolu na pravo vykonannia budivelno-montazhnykh robot. (1997). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Ivanovskiy, V., Mylian, T., & Osaulchuk, O. (2003). *Poperednie zakliuchennia pro naiavnist pam'iatok arkheolohii v zoni proektuvannia trasy naftoprovodu Brody-Hdansk (Ukrainska chastyna).* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Ivanovskiy, V., Osaulchuk, O., Tomenchuk, B., & Fylypchuk, M. (2003). *Zvit pro pidsumky pam'iatkookhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (sutsilnykh arkheolohichnykh vyshukuvan) v zoni budivnytstva naftoprovodu Zhulyn – Nadvirna u 2003 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Istoriia rozvytku truboprovodnoho transportu nafty i naftoproduktiv v Ukraini. (2012). URL: <http://oilcity.dp.ua/korisni-posilannya/istoriya-rozvitku-truboprovodnoho-transportu-nafti-i-naftoproduktiv-v-ukrayini> (in Ukrainian).

Kasiukhnych, V., & Rozhyk, M. (1997). *Riativni rozkopky v Zakarpatti. Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 2, 29-32 (in Ukrainian).

Kozak, D. (1997). *Zvit pro riativni arkheolohichni doslidzhennia na poselenni rymskoho chasu Stufchyntsi-V Khmelnytskoi obl. u 1997 rotsi.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Kozak, D., Osaulchuk, O., Ivanovskiy, V., & Mylian, T. (2003). *Zvit pro pidsumky pam'iatkookhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (sutsilnykh arkheolohichnykh vyshukuvan) v zoni budivnytstva lupinhiv v napriamku naftoprovodiv «Kremenchuk-Snihurivka», «Snihurivka-Avhustivka» u 2003 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Kozak, D., Osaulchuk, O., Ivanovskiy, V., & Mylian, T. (2003). *Zvit pro pidsumky pam'iatkookhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (sutsilnykh arkheolohichnykh vyshukuvan) v zoni budivnytstva naftoprovodu «Km 154 naftoprovodu «Snihurivka – Odesa» – MNT «Pivdennyi».* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Kolesnykov, O., & Kruts, V. (1997). *Zvit pro riativni arkheolohichni doslidzhennia na poselenni trypilskoi kultury bilia s. Snitivka Letychivskoho raionu Khmelnytskoi oblasti u 1997 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru

«Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Konoplia, V. (1996). *Zvit z roboty riativnoi (novobudivnoi) arkheolohichnoi ekspedytsii po doslidzheniu bahatosharovoho poselennia Salashka u 1996 rotsi*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Konoplia, V. (1997). *Zvit pro riativni roboty na poselenni cherniakhivskoi kultury Hliadky I v zoni budivnytstva naftoprovodu NPK «Pivdenntsi» – Zakhidna Ukraina (s. Hliadky Volochyskoho r-nu Khmelnytskoi oblasti)*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Konoplia, V., Voinarovskiy, V., & Onyshchuk, Ya. (2004). Cherniakhivske poselennia Hliadky u verkhiv'i Pivdennoho Buhu. 59 s. (in Ukrainian).

Konoplia, V., Voinarovskiy, V., & Fylypchuk, M. (2004). *Lukashi. Bahatosharova pam'iatka na Bridshchyni*. 112 s. (in Ukrainian).

Korchynskiy, O., & Osaulchuk, O. (1996). *Zvit pro pidsumky arkheolohichnykh doslidzhen u 1996 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Lazurko, O., Nazar, I., Salo, B., & Chorniy, A. (2010). *Riativni doslidzhenia na Brodivshchyni u 2009 r.* Arkheolohichni doslidzhenia v Ukraini 2009 r., 259–261 (in Ukrainian).

Lazurko, O. & Tkach, Ye. (2009). *Zvit pro rezultaty arkheolohichnoho nahliadu pid chas kapitalnoho remontu mahistralnoho naftoproduktoprovodu na terytorii Brodivskoho raionu Lvivskoi oblasti u 2009 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Lazurko, O., Salo, B., Nazar, I., & Chorniy, A. (2010). *Riativni arkheolohichni doslidzhenia na terytorii Brodivskoho raionu u 2009 rotsi*. *Arkheolohichni doslidzhenia Lvivskoho universytetu*, 13, 259–275 (in Ukrainian).

Lazurko, O., Salo, B., Chorniy, A., & Nazar, I. (2011). *Zvit pro rezultaty pam'iatkookhoronnykh robit v zoni kapitalnoho remontu I-i cherhy naftoprovodu «Brody – Derzhkordon» na diliantsi km 0 – km 17,6 na terytorii Lvivskoi oblasti*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Levada, M. (1996). *Zvit pro provedennia sutsilnykh pam'iatkookhoronnykh doslidzhen (arkheolohichnykh rozvidok) trasy z'iednuvalnoho naftoprovodu NPK «Pivdenntsi» – Zakhidna Ukraina*. Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Levada, M. (2000). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Provedennia okhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (rozkopok) u zoni budivnytstva z'iednuvalnoho naftoprovodu «NPK «Pivdenntsi» – Zakhidna Ukraina» u Vinnytskii oblasti. Chastyna 1. Provedennia okhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (rozkopok) poselennia Fedorivka*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Levada, M. (2001). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Provedennia okhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (rozkopok) u zoni budivnytstva z'iednuvalnoho naftoprovodu «NPK «Pivdenntsi» – Zakhidna Ukraina» u Vinnytskii oblasti. Chastyna 2. Provedennia okhoronnykh arkheolohichnykh doslidzhen (rozkopok) poselen Sloboda Noskivetska, Strilnyky ta Zhabokrych*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Naftotransportna systema Ukrainy. (2007). URL: <http://ukrexport.gov.ua/ukr/prom/ukr/18.html> (in Ukrainian).

Osaulchuk, O. (2002). *Zvit po rezultatakh provedennia arkheolohichnykh obstezhen (rozvidok) zemelnykh dilianok pid budivnytstvo dopomizhnykh ob'ektiv z'iednuvalnoho naftoprovodu «NPK «Pivdenntsi» – Zakhidna Ukraina» na terytorii Brodivskoho r-nu Lvivskoi obl.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Osaulchuk, O. (1997). *Naukovyi zvit pro pidsumky riativnykh arkheolohichnykh doslidzhen po trasi naftoprovodu «NPS Zhulyn – NPZ Drohobych» na poselenni Ulychne–2 Drohobyt'skoho raionu Lvivskoi oblasti u 1997 rotsi*. Naukovyi arkhiv Instytutu arkheolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Osaulchuk, O., Voitseshchuk, N., Ivanovskiy, V., & Mylian, T. (2004). Rezultaty arkeolohichnykh vyshukuvan u zoni budivnytstva naftoprovodu Brody-Plotsk (Ukrainska chastyna) u 2003 r. *Arkheolohichni doslidzhennia Lvivskoho universytetu*, 7, 282–309 (in Ukrainian).

Osaulchuk, O., Voitseshchuk, N., & Mylian, T. (2003). *Zvit pro pidsumky pam'iatko-okhoronnykh arkeolohichnykh doslidzhen (sutsilnykh arkeolohichnykh vyshukuvan) u zoni budivnytstva naftoprovodu Brody – Plotsk (ukrainska chastyna) u 2003 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Osaulchuk, O., Ivanovskiy, V., Fylypchuk, M., & Voitseshchuk, N. (2003). *Zvit pro pidsumky pam'iatkookhoronnykh arkeolohichnykh doslidzhen (sutsilnykh arkeolohichnykh vyshukuvan) v zoni budivnytstva naftoprovodu Brody – Plotsk (ukrainska chastyna) u 2003 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkeolohichna sluzhba» Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Osaulchuk, O., & Mylian, T. (2003). *Zvit pro rezultaty arkeolohichnoho obstezhennia na terytorii budivnytstva naftoprovodu «Zhulyn – Nadvirna» na terytorii Lvivskoi ta Ivano-Frankivskoi oblasti u 2003 r.* Naukovyi arkhiv Instytutu arkeolohii Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. Kyiv (in Ukrainian).

Peleshchysyn, M. (1995). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Istoryko-arkheolohichne doslidzhennia terytorii tras mahistralnykh naftoprovodiv «Druzhba» ta prylehlykh do nykh zemel na terytorii Lvivskoi oblasti».* Naukovyi arkhiv Arkheolohichnoho muzeiu Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian).

Peleshchysyn, M. (1996). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu «Istoryko-arkheolohichne doslidzhennia terytorii tras mahistralnykh naftoprovodiv «Druzhba» ta prylehlykh do nykh zemel v Zakarpatskii oblasti» / NDL-81 LDU.* Naukovyi arkhiv Arkheolohichnoho muzeiu Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian).

Peleshchysyn, M. (1997). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu v 1997 r. «Istoryko-arkheolohichne doslidzhennia terytorii tras mahistralnykh naftoprovodiv «Druzhba» ta prylehlykh do nykh zemel Dolyna – Drohobych ta Velyki Haivtsi – Derzhavnyi kordon z Uhorschchynoiu ta Slovachchynoiu» / NDL-81 LDU.* Naukovyi arkhiv Arkheolohichnoho muzeiu Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian).

Peleshchysyn, M. (1998). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu v 1998 r. «Istoryko-arkheolohichne doslidzhennia terytorii tras mahistralnykh naftoprovodiv «Druzhba» ta prylehlykh do nykh zemel na terytorii Ukrainy. Rivnenska oblast» / NDL-81 LDU.* Naukovyi arkhiv Arkheolohichnoho muzeiu Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian).

Peleshchysyn, M., & Rozhyk, M. (1999). *Zvit pro naukovo-doslidnu robotu v 1999 r. «Istoryko-arkheolohichne doslidzhennia terytorii tras mahistralnykh naftoprovodiv «Druzhba» ta prylehlykh do nykh zemel na terytorii Ukrainy. Rivnenska oblast» / NDL-81 LNU.* Naukovyi arkhiv Arkheolohichnoho muzeiu Lvivskoho natsionalnoho universytetu im. I. Franka (in Ukrainian).

Poperednye zaklyuchennya pro nayavnist' pam'yatok arkeolohiyi v zoni proektuvannya ob'yekta «Kapital'nyy remont z zaminoyu truby ta vynosom z avariynonebezpechnykh zon naftoprovodu Brody – Derzhkordon» po 4-kh variantakh. (2004). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkeolohichna sluzhba» Instytutu arkeolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Rudyy, V. (2001). *Arkheolohichni rozvidky na Zhytomyrshchyni. Arkheolohichni doslidzhennya v Ukrayini 1999–2000*, 209–210 (in Ukrainian).

Rudyy, V., Kasyukhnych, V., & Vitvits'ka, H. (2003). *Arkheolohichni doslidzhennya NDL-81 L'vivskoho universytetu na Stryyshchyni v 2000–2001 rokakh. Arkheolohichni doslidzhennya L'vivskoho universytetu*, 6, 16–37 (in Ukrainian).

Strotsen', B. (1996). *Zvit pro rozkopky chernyakhivs'koho poselennya Ocheretne-II u 1996 r.* Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Riativna arkeolohichna sluzhba» Instytutu arkeolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy. Lviv (in Ukrainian).

Telehin, D. (1978). *Zakon pro okhoronu pam'yatok istoriyi i kul'tury ta problema orhanizatsiyi okhoronnykh rozkopok arkeolohichnykh ob'yektiv na Ukrayini. Arkheolohiya*, 26, 100–104 (in Ukrainian).

Tekhnichnyy zvit pro pidsumky arkeolohichnykh rozvidok (vyshukuvan') u zoni provedennya kapital'noho remontu mahistral'noho naftoproduktoprovodu trasy № 1 dilyanky 43 na km 69-72 na terytoriyi Brodivs'koho

rayonu L'vivs'koyi oblasti u 2006 r. (2006). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Ryativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. L'viv (in Ukrainian).

Tekhnichnyy zvit pro pidsumky arkheolohichnykh rozvidok (vyshukuvan'). (2007a). Naftoprovid «Brody – Derzhkordon». Vynos naftoprovodiv I–yi i II–yi chersh Du500 i Du700 na dilyantsi km 157 – km 165 v obkhid s. Rozhirche (km 0,00 – km 11,7). Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Ryativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. L'viv (in Ukrainian).

Tekhnichnyy zvit pro rezul'taty arkheolohichnykh vyshukuvan' (rozvidok). (2007b). Naftoprovid «Brody – Derzhkordon». Kapital'nyy remont naftoprovodu iz zainoyu truby DN 529 na dilyantsi km 205 – km 220. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Ryativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. L'viv (in Ukrainian).

Tekhnichnyy zvit pro rezul'taty arkheolohichnykh vyshukuvan' (rozvidok). (2007s). Naftoprovid «Brody – Derzhkordon». Kapital'nyy remont perekhodu cherez r. Dnister na km 108. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Ryativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. L'viv (in Ukrainian).

Fylypchuk, M., & Voynarovs'kyy, V. (1996). *Zvit pro arkheolohichni doslidzhennya Nakvashans'koyi hospdohovirnoyi ekspedytsiyi na terytoriyi bahatosharovoho poselennya Lukashi Brodivs'koho rayonu L'vivs'koyi oblasti*. Naukovyy arkhiv Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. Kyiv (in Ukrainian).

Fylypchuk, M., & Shyshak, V. (1997). *Zvit pro ryativni roboty na poselenni Zbruchivka I v zoni budivnytstva naftoprovodu NPK «Pivdenyy» – Zakhidna Ukrayina (Volochnys'kyy rayon Khmel'nyts'ka oblast')*. Arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru «Ryativna arkheolohichna sluzhba» Instytutu arkheolohiyi Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. L'viv (in Ukrainian).

Стаття: надійшла до редакції 21.09.2024
прийнята до друку 03.11.2024

ІСТОРІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА МАГІСТРАЛЬНИХ НАФТОПРОВОДАХ ЗА ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Марія ПАДЮКА, Олег ОСАУЛЬЧУК

*Науково-дослідний центр «Рятівна археологічна служба»
Інституту археології Національної академії наук України,
вул. Винниченка, 24, 79008, м. Львів, Україна,
e-mail: padyuka@nltu.edu.ua, osaul.ras@gmail.com*

На основі архівних матеріалів та наукових публікацій розглянуто історію дослідження археологічних пам'яток в межах будівництва магістральних нафтопроводів.

Встановлено, що археологічні розвідки, розкопки на цих лінійних об'єктах почалися лише після відновлення незалежності України. У період радянської влади археологи були усунуті від участі у такому будівництві, що гіпотетично призвело до знищення сотень невідомих різночасових археологічних пам'яток. Непоодинокі факти руйнувань зафіксовано у 1995–1999 рр. під час обстеження ділянок діючого МНП «Дружба».

З 1996 до 2009 рр. розвідками та рятівними розкопками було охоплено майже 1200 км трас нових нафтопроводів та виявлено і частково досліджено 187 об'єктів археології від мезоліту до сучасності. Простежено, що у лісостеповій зоні об'єкти археології частіше потрапляють у межі будівництва, ніж у степовій і гірській зонах.

Акцентовано увагу на тому, що будівництво нафтопроводів має значний негативний вплив на стан збереження археологічної спадщини і надалі залишається серйозною проблемою для пам'яткоохоронної сфери.

Наголошено, що для ефективного захисту археологічної спадщини, важливо забезпечити належний науковий супровід проектів будівництва нафтопроводів від початку їх планування.

Описано провідну роль та досвід НДЦ «Рятівна археологічна служба» ІА НАН України у виконанні превентивних археологічних досліджень під час проектування і будівництва нових і реконструкції існуючих нафтопроводів.

Ключові слова: історія археології, археологічні дослідження, археологічний нагляд, охорона культурної спадщини, археологічні пам'ятки, об'єкти археології, поселення, магістральний нафтопровід, Рятівна археологічна служба.